

ZALOŽENÍ OBCE HRBOVA

Kdy byla tato obec založena, není známo. Byla to poddanská vesnice panství polenského – první zmínka o této vesnici pochází z roku 1380.

Dle způsobu založení této obce v hlubokém údolí, kterým protéká potůček, je zřejmé, že jedná se o vesnici staroslovanskou, stavěnou na ochranu proti větrům, velké vodě, nepřítelům a dravé zvěři – tímto uspořádáním je jako sousední starší obce: Záborná, Skryšov, Doubrotov a Brzkov.

Nověji postavené obce sousední: Špinov, Poděšín, Sirákov, Nížkov, Dobrodín, Ždírec, atd., založené haviři a kolonisty v pozdější době stavěny byly na rovině kruhovitě, uprostřed obce s kostelíkem nebo kaplí.

Také místní staroslovanská jména tratí polních dosvědčují starší původ pojmenování, jak uvádím jejich jména a pověsti :

BRÁNKA

Vyskytuje se na více místech v obci u bližších polích, kde vjezdy a stezky do obce pravděpodobně byly opatřeny zábranami proti vpádům lidí a zvěře.

DLOUHÉ LOUKY

Směrem severovýchodním za obcí táhne se velký počet polních dílců úrodných polí, kde asi dříve byla luka a pastviny. Dále pak směrem severním –

MASTNÍK

Mající původ jména od hlinitých pozemků.

VĚČNÝ VRCH

Jest kopec při silnici k Nížkovu, pod ním pak menší dílce polí, přidělené starousedlíkům a majetku obecního každému po kousku.

LOPATA

Po lopatě- odtud asi toto pojmenování

Na severozápad pokračují pole a luka nejvyššímu místu obce, kde je nejvyšší nadmořská výška 575m. V katastru obec označuje tato místa pojmenováním:

VRŠE

Toto pojmenování kopce podává zřejmě starý původ proti novějšímu pojmenování kopců Vrchy.

Z tohoto nejvyššího místa katastru klesá nadmořská výška směrem západním, sousedíc s lesy a poli brzkovskými k Heřmanicím.

HEŘMANICE

Jsou to pole a luka, jimž vévodí kuželovitý kopec téhož jména, patrně sopečná vyvělina dle tvaru přesného kužele.

Na západní patě tohoto kopce vyvěrá ze studánky mocný pramen ledově studené vody, mající prý léčivé účinky, na něž upozorňoval velmi často Msgre. P. Josef Šimek, děkan Polné, který jako známý nimrod často se u tohoto pramene osvěžoval a v době své nemoci nechával si tuto vodu dovážet svým kočím a hajným Chlubnou.

Také obvodní lékař – Dr. Prokeš v Polné posílal si pro tuto vodu .

Dosud však tato vědecky vyzkoušena není, bude to asi pramen radioaktivní, jako mnoho jiných na Českomoravské vysočině, zvláště na Křemensíku.

S kopce heřmanického klesají pole do údolí téhož jména, kde končí katastr obce u mostu brzkovského na rozhraní tří obcí: Hrbova, Polné a Brzkova na louce Přisaze, nadmořská výška 45 m.

PŘISAHA

Jest to velká louka, patřící kdysi hrbovským sedlákům Strnadovi a Chalupovi, nyní však je majetkem rodiny Vlčkovy z Brzkova a je opředena touto pověstí:

Asi před 250 léty najmul si tuto louku od hrbovských sedláků Strnada a Chalupy, zarostlou křovinami, rychtář Vampola z Brzkova pro pasení hříbat.

Pastvě překážející křoviny postupně vysekával a získal pěknou louku, kterou si přivlastnil. Došlo k soudům na zámku v Příbyslavě, kde Vampola dokazoval, že louku koupil a zaplatil. Vrchnostenský soud určil jednání na místě samém – na louce.

Vampola dal prý si doma do střeviců ornici ze svého pole a na louce přísahal, že stojí na svém gruntě, čímž mu byla louka přisouzena a hrbovským sedlákům zůstaly jenom neplodné podpolní břehy, zarostlé až dosud trním a hlozím.

Pro tuto přísahu neměl míti rod Vampolů štěstí a stihal jej zlý osud, neb v každém pokolení následujícím postižen byl některý člen duševní chorobou.

To jsou ovšem jenom pověsti a nevím též, zdali odůvodněné. Bohužel, poslední potomek tohoto rodu František Vampola, můj současník a kamarád z mladých let, pověstný silák a vítěz při všech venkovských zábavách, jak to tehdy bylo zvykem, podlehl před 10 léty také této duševní chorobě a jím vymřel rod Vampolů po meči.

Bůh buď tomuto poslednímu potomku rodu Vampolova milostiv a nepočítej mu k tíži jeho silácké výkony nad námi slabšími, kdož jsme jej přečkali.

V oblasti heřmanické jsou nyní v provozu žulové lomy na šterk, který vyrábí ve velkém rozsahu okres Jihlava pro protektorátní a okresní silnice.

Při lámání kamene a obsluze strojů je zaměstnáno 30 – 40 dělníků, šterk odváží se auty, traktory a povozy koňskými.

Směrem jihovýchodním rozděluje hranici obce potok skrejšovským, pramenící na vodním předělu na pozemcích obce Stáje a tekoucí do obce k Něm. Brodu, kde se vlévá do řeky Sázavy.

Od Heřmanice, proti proudu tohoto potoka, směrem jižním, označeny jsou pole a luka.

PODEMLÝNEM

Dále pak směrem východním pole a luka pak dále v zátokách a pole kolem památné borovice statku Brabcova

NADEMLÝNEM U BOROVICE A U LÍPY KOCIMBERG

Dále ke Skryšovu na severovýchod skála a les (snad Katzenberg), za údolním potůčkem, který se vlevá kolmo do potoka Skryšovského pod Novým rybníkem Brabcovým, jmenují se polní dílce

Týmž směrem lesy, které pokračují k severu jmény:

ZA ŽLABEM, KONČINY, PEKELNÍKY, DOUBRAVA, OBŮRKA, PEŠŤÁLKY

Na severozápad od obce pole, lesy a palouky lesní

Mezi pozemky Fr. Klusáčka a Jana Doška stojí v těchto místech na mezi 150m od lesa kámen, otesaný, asi 1m vysoký, na němž je vytesán kříž a v pravém rohu jakýsi listnatý strom.

Dle pověsti, soused Klusáček, kácejí v těchto místech dříví, chytil okolo běžící divoké sele a byl rozsápán jeho matkou, divokou bachyní.

Dle jiných informací je prý kámen, označující hranici panství řádu německých rytířů, někdejších držitelů panství polenského.

Další jména místních tratí jsou:

U KRÍŽE

Které se vyskytují častěji u polí v blízkosti těchto křížů.

LESY

Lesy tvoří hraniční kruh kolem celé obce nepřetržitě a jsou to ponejvíce lesy smíšené, kde převládá smrk. Jsou to lesy selské a obecní, které od východu k západu přecházející do velkého lesního komplexu různých obcí a to: poděšinských, špinovských, nízkovských, brzkovských, olešských, bukovských, táhnoucích, se nepřetržitě až k Přibyslavě.

V těchto lesích se velmi snadno zbloudí, poněvadž zaujímají velkou plochu a jsou protkány nesčetnými cestami jako bludiště.

Mnoho lidí již za zimního počasí v těchto smutných končinách zahynulo, neb byli proháněni různými strašidly, neb hejkaly, jak se nám v dětství vyprávělo.

Tyto lesy jsou bohaty lesním ovocem, borůvkami, jahodami, brusinkami a množstvím hub všech druhů.

Ve středu těchto lesů, na katastru obce brzkovské pod rybníkem mastnickým v hlubokém lesním úvalu, je několik lesních studánek, největší z nich je

ŽIDOVKA

Ve středověku, při pronásledování židů, narodilo se u této studánky dítě židovce, která zde hledala úkryt a s dítětem zahynula.

Je to místo ponuré a smutné v hloubí vysokého lesa, kde uprostřed kapradin vyvěrá potok z těchto studánek, ubírající se svou klikatou cestou lukami a lesy k západu, sbíraje další prameny a jako potok jablonský vlévá se do řeky Sázavy pod Přibyslavou.

RYBNÍKY

Většina rybníků u obce není, dosud jsou zachovány menší obecní a selské rybníčky a to:

Rybník nad obcí:

OBECNÍ, MÍCHLŮ, STRNADŮ, LANDŮ

Jsou to rybníčky obecní, sloužící jako vodní nádrže pro případ požáru, jsou však také vhodné pro chov ryb. Mnoho rybníků dle zbytků starých hrází bylo zrušeno a zůstávají jenom 1 – 2 rybníčky u větších statků na lukách, kde protékají potůčky.

BÁBA

Z větších rybníků jest to rybník dosud zachovalý, patřící k mlýnu, z něhož je mlýnský náhon napájen.

Za zaniklých větších rybníků byl jeden pod dvorem hrbovským (nyní mlýnem) – tohoto času louka Dvořákova – pod mostem hrbovským, která označena v mapě.

POD STAROU ŠIBENICÍ

Na hranicích obce záborské byl rybník Lahvička, panský to rybník, jako předem označený a další též panský – při silnici ke Špinovu, nyní majetek p. Perničky z Bukové. Tento kdysi panský rybník byl dán výměnou za zabrané lesy (panský les) sedlákům Kuncovi, Fujtovi a Jarošovi z Horní Věžnice, kteří jej prodali p. Perničkovi a jest nyní loukou.

U BOROVICE

Z menších selských rybníků dosud se zachoval též rybník – při statku Brabcově, kde v posledních dobách bylo bohužel též několik rybníků zrušeno a to:

NOVÝ, FAJFKA, DLOUHÝ

POVAHA OBCE

Jest to obec skoro čistě rázu zemědělského, má dle posledního sčítání 360 obyvatelů, vesměs římsko-katolického vyznání a české národnosti.

V obci jest škola do r. 1941 dvojtřídní nyní jednotřídní pro nedostatek žáků, z nichž mnoho navštěvuje hlavní školu v Polné.

Uprostřed obce jest stará škola, nyní hospodářská usedlost, v jejíž blízkosti stojí stará kaplička, zasvěcená sv. Vavřinci. Kolem kapličky stojí v těsné blízkosti staré stromy – 2 lípy a kaštan jírovec, zasazení na toto místo na památku narození – prince Rudolfa.

Tyto nepěkné stromy je třeba odstranit pro poškozování zdiva této kapličky a vysázet úhledný parčík.

V obci je hasičský sbor od r. 1903, kumpelička, 2 kováři, 1 strojník, 1 kolář, 1 obchodník, 1 hostinec, 1 mlýn a 1 vodní pila.

Do obce byl připojen 1925 elektrický proud a telefon bude zřízen pravděpodobně v roce 1942.

Obec jest vlastníkem žulového lomu, kámen hrubozrnná žula, je výborným stavebním materiálem a od 1./XI. 1940 pronajala obec výhodně tento lom okresu Jihlava.

Dále je obec vlastníkem polního a lesního hospodářství. Pole a luka jsou pronajata menším zemědělcům, lesní hospodářství obce se zvětšuje a zlepšuje.

Obec je podílníkem Lesního družstva v Polné, které tvoří 13 obcí, čistý zisk tohoto družstva rozděluje se obcím dle bilančních výsledků každoročně na úpravu obcí a zalesňování. Jsou to částky zvláště pozoruhodné v posledních letech.

Tyto mimořádné důchody z lesního spolumajetku a obecního lomu obohacují obec a v budoucnosti budou mít vliv na úpravu obce.

CHUDINSTVÍ

Chudých lidí neb dětí obec toho času nemá a obecní domek pro chudé o 3 místnostech je prázdný, přechodně jej používá za přístřeší chromý hlídač okresního lomu.

SLOŽENÍ PŮDY

Jest ponejvíce prahorní žula a rula, jichž zvětráním utvořila se hlinito-písčité ornice lehce obdělitelná. Půda je vesměs chudá vápnem, přesycená však železem.

Založením vodního družstva byla mokrá pole i luka odvodněna a pro zbývající mokré pozemky a regulaci potoka, probíhajícího obcí, utvořeno je druhé vodní družstvo.

Racionální hospodářství v tomto horském kraji smazalo chudobu, která měla zde donedávna svůj domov, a zvýšilo životní úroveň všeho obyvatelstva mírou pozoruhodnou.

OVOCNÉ STROMOVÍ

Ovocné stromoví bylo v posledních 25 letech hodně vysazováno, bohužel kruté zimy r. 1920 – 1930 – 1940 a 1941 zmařily nadějně zahrady a stromořadí. Budeme však sázet znovu.

HOSPODÁŘSKÉ PLODINY

Hlavní plodiny nejvíce pěstované jsou:

Žito, něco pšenice, ječmen, oves, brambory a jetel

Luka se stále zlepšují a tím i chov dobytka.

BRAMBORY

Bramborářství vykazuje zejména v poslední době mimořádně příznivé výsledky hlavně v pěstování sadby bramborové pro oblasti degenerační, kde se musí často měnit.

POPIS USEDLOSTÍ

Č.1 MLÝN

Dle záznamů z roku 1380 byl nynější mlýn dvorem panství polenského. Také tehdy byl již v Hrbově mlýn, o něco níže pod loukou Dvořákovou, která tehdy byla panským rybníkem. Pod tímto rybníkem stával původně dřevěný mlýn, pod zbytkem hráze patrně je dosud místo. Po starém mlýnu, který pravděpodobně voda odnesla a později byl založen mlýn, kde nyní dosud existuje.

Dle záznamu z roku 1838 patřil tento novější mlýn Antonínu Strnadovi, jehož potomci dosud žijí v Příbylavě a jeden pravnuček jest mlynářem v tomto městě u firmy Amylon.

Z rukou rodiny Antonína Strnada přešel mlýn prodejem na mlynáře Pytlíka a kolem roku 1890 koupil jej Václav Dobrovolný z České Jablonné, dosud žijícím nástupcem jeho syn František a nyní od roku 1940 jeho následník Václav. Nyní se mele v tomto mlýně jenom šrot.

Č.2 U KARLŮ

Klíma František, další nástupce Petr Urban, nyní Josef Urban. Bratr nynějšího hospodáře padl roku 1915 ve válce. Byl to Petr Urban, stár 20 roků.

Č.3 UŠTĚPÁNKŮ

1800 Vojtěch
Brabec Josef, čtvrtláník. Tento čtvrtlán byl dán věnem jednomu synu rodu Brabcova z č. 15. Pozdější majitel Brabec Jan prodal tuto živnost kolem roku 1890 a odstěhoval se na větší statek do Bukové.

Větší část pozemků, odštěpných od gruntu Brabcova, bylo opět získáno pro mateřský statek. Domek s několika menšími pozemky koupil Jan Klíma, nástupce jeho Antonín Klíma a nyní syn téhož Antonín hospodaří a provozuje řemeslo kolářské od roku 1939.

Č.4 U MATĚJKŮ

Hausvatter Bartoloměj, později Klíma Jan, Klíma Antonín, který s otcem přestěhoval se na Štěpánkovo a prodal Františku Kohoutovi, který zastával úřad ponocného a strážníka. Proto říká se tam té doby u Policajtů. Nynější majitel František Kohout právě předává tuto chaloupku svému synu Josefu Kohoutovi.

Č.5 U KOUBŮ

Laška Vojtěch z rodu a statku Matouškova, později přiznal se do této chaloupky Kresl Tomáš z čísla 32, zaměstnaný tesař, který stal se později mistrem tesařským a provozoval stavby v dalekém okolí na Šrocku, Chotěbořsku a Příbyslavsku. Když postavil si roku 1899 vodní pilu pode mlýnem, přestěhoval se na tuto a svoji dřívější chaloupku nově přestavenou dal své dceři Josefě, která se provdala za Josefa Vomelu z čísla 22. Nynější hospodář Josef Varhaník z Jamné.

Č.6 U PAZDERŮ

Pařík Jan, potomek z rodu Paříkova z čísla 39 (u Jakšů). Tento rod přesídlil roku 1928 do Antonídolu u Štoků, pole byla rozrodána v dražbě a domek koupil Petr Jaroš, kameník.

Č.7 U KANTORŮ

Urban Jan, korporál u c. k. rakouského vojska, který po ukončení vojenské služby po 12ti letech ujal se úřadu učitelského v Hrbově. Počátky vyučování byly hodně primitivní, každé dítě muselo si přinést s sebou do světničky vyučování prkénko a špalíček na sezení. Odtud povstal přídomek u Kantorů. Pozdější majitel Jan Novák a nyní Antonín Pospíchal.

Č.8 U MARJÁNŮ

Dvořák Josef z rodu Dvořákova číslo 35, dále přiznáním získal tento čtvrtlán Frant. Novák z čísla 23, který provdala dceru Marii za Jana Panáčka z Dobroučova, nynějšího hospodáře.

Č.9 U VONDRÁKŮ

Havlíček Václav, později Havlíček Petr, Havlíček František, který prodal domek Josefu Paříkovi z č. 13, nynější majitel jeho syn Jakub Pařík.

Č.10 U HAJNŮ

Kohout Leopold, dále Pařík Josef, předal dceři Marii, provdané za Blažeje Homolu z Arnolce, který padl roku 1916. Vdova provdala se za Metoděje Čadu, též z Arnolce, nynějšího držitele.

Č.11 U BERNATŮ

Bernard Vojtěch, později provdaná dcera za Josefa Bořila, zedníka z Brzkova, provdal opět dceru za Josefa Jaroše ze Sirákova, hospodaří dosud.

Č.12 U ZEDNÍKŮ

Dvořák František, z rodu čísla 35, další Pařík Josef, Zavadil Petr z Doubravky. Jeho syn Jan prodal pole v dražbě roku 1928 a odstěhoval se do Proseče u Hlinska. Domek koupil později roku 1939 Václav Hrad z Jersína, tovární dělník.

Č.13 U KREJČŮ ZA POTOKEM

Pařík Josef, z rodu č. 39, další Jan Pařík, pověstný muzikant bez not z dob našich otců, jehož flighorna dobývala si vavřínu v širém okolí. Tento poslední muzikant hrbovské kapely předal živnost nejmladší dceři Magdaléně, která se provdala za Jana Anděla ze Záborné a dosud hospodaří bez otce, který zemřel před 20ti lety. Proč byl ten poslední „kapelmeister“ hrbovský zpřízněn a zkmotřen s celou vesnicí, je pro mne záhadou a nemohu se toho dopátrati. Snad proto, že měl mnoho dětí a pro každé vyhlédl nového kmotra.

Č.14 ZVONÍKŮ

Pařík Ondřej, další větev Brabec Jan, patrně z přízně rodu Brabcova. Syn Jan prodal pozemky z roku 1935 v dražbě a domek, na němž je dosud zvonička, koupil Jan Šimek z Nadějova a Jan Brabec koupil si usedlost v Dolním Městě u Lipnice.

Č.15 U BRABCŮ

O tomto starém svobodnickém selském rodu musím se rozepsat podrobněji dle uchovaných rodových dokladů, které s německy psanými klausulemi znějí takto:

Z Boží milosti Karel, svatě římské říše kníže z Dietrichsteina na Mikulově, hrabě z Proskova, pán svobodného římského panství a pevnosti Trasp, svobodný pán na Hollenburce, Finkensteine a Thalberce, dědičný číšník v Korutanech, dědičný zemský lovčí ve Štýrsku, rytíř zlatého rouna, jeho císař. Král. apošt. veličenstva skutečný tajný rada a komorník etc., vyznáváme tímto zjevně a známo činíme každému, že prosil nás ponížene Josef Vrabec, soused a obyvatel k našemu knížecímu panství. Polné přínaležející poddanské vsi Hrbova, abychom jemu ráčili obdarování, udělené jemu a předchozím držitelům statku panem Hynkem Bočkem z Kunštátu jako majitelem zmíněného panství polenského, které slovo od slova zní takto:

Já Hynek Boček z Kunštátu a na Polné vyznávám tímto listem přede všemi, kdož jej čte, nebo čtoucí uslyší, že žádán byl jsem snažnou prosbou od Jana Vrabce z Hrbova, věrného, milého, abychom jemu list a svobodu, kterouž jeho předkové na dvůr v Hrbově měli potvrzený od řečeného knížete pána pana Viktorina, knížete Opavského, Minsterberského, hradi kladského, pána z Kunštátu a z Poděbrad, slavné paměti strýce našeho milého, kterýžto list ve válkách a v bouřkách minulých zahynul a ztracen jest, avšak přepis tohoto listu sobě zachovavše, nyní jsou předložili, z přirozené milosti jakožto pán toho zboží potvrdil, kteréhožto listu takto slovo od slova zní:

Ve jménu Boží. Amen.

V tom knížecké cti povýšení skví se, kdyžto k jich poddaným milosrdenství a pravice jich dobroty k jich obdarování se otvírá, to znamenajíc, My Viktorin, z Boží milosti známo činíme

tímto listem všem, kdož jej čísti, neb čtouce slyšeti bude, že rozuměvše a hodné uptání majíce o věrné služby a stálosti víry, kteroužto věrný náš milý Šimon z Hrbova nám se jest líbil a budoucí tím hotově líbiti se bude moci: Protož chtějíce jemu to dobrým zpomenouti ne skrže blud a neopatrnost, ale s dobrým rozmyslem, s zdravou našich věrých radou, z jistého našeho vědomí, jakožto pán toho zboží a panství polnického, jemu Šimonovi, a jeho dědicům i náměstkům budoucím v naší vsi řečené Hrbov, dva lány dědiny s rolí ornou i neornou, s křovinami a loukami i vši zvolí a příslušenstvím a zvláště s potočkem nad naším hořejším rybníčkem, který se počíná u kamene, na to zvláště s křížem vytesaným udělaného a pro mezi vložného, kudy se jde až do hranic a mezi rychtáře záborského, v nápravu a službu nápravy dali jsme a obdařili, dáváme a obdarujeme usuzujícíe tímto listem a chtějíce, aby on, Šimon, dědicové a náměstkové jeho budoucí těch dvou lánů s jich příslušenstvím nahoře psaných požívající, nám a našim budoucím pánům v času potřebném s jedním samostřílem věrně sloužili. A jestliže by jím v našich službách nebo poselství neštěstím, který kuň zahynul, za ten jím podobným zaplacením dosti má učiněno býti. A když se jím v našem poselství událo přes noc zůstati, takk že by se ten den, kterýž by posláni byli, vrátiti se neměli, tehdy od nás, anebo od našich budoucích podobnou stravou, při kteréž by vyjeti a navrátiti se mohli, mají opatření býti. Také nadepsanému Šimonovi a jeho dědicům a náměstkům budoucím zvláštní naši milosti přejem tu již řečenou nápravu až byjím toho potřebí bylo, v témž právě, jakož sami mají, prodati osobám takovým, jimž by naše služby dotčené v ničem nebyly meškány. Ty všecky věci psané v tomto listu chceme věčně držány a v celosti zachovány býti Šimonovi nadepsanému a jeho dědicům budoucím a naše budoucí pány polnické k těmž zavazujícíe naši přivěsiti kázali jsme. Jenž psán jest a dán na Polný, hradě v ten úterý po sv. Valentinu. Protož já z svrchupsaný Hynek Boček k nahoře psanému Janu Vrabci ustavičné a slušné prosbě a pro jeho službu, kterouž mně činí a víc činiti má, s dobrým rozmyslem a s radou list nadepsaný knížete strýce mého milého, jakož se slovo od slova a ve všech kusech a artikulích z svrchu píše, potvrdil jsem a mocí tohoto listu potvrzují a chci a jemu a jeho náměstkům slibuji, že mají při těch svobodách, jakož se svrchu píše v listu, kostaveni býti, aniž já nebo moji dědicové a budoucí páni polnický nemáme mimo list a výsadu knížete často dotčeného dobré paměti žádnou věcí ani mocí v právo již jmenovaného dvora sahati. A pro lepší jistotu potvrzení svou přirozenou s mým jistým vědomím k tomuto listu přivěsiti jsem rozkázal. Dán a psán na Polně, hradu mém, ten pondělí po provedení neděli. Léta od narození syna Božího tisícího pětistého devátého počítajícíe měsíce dubna.

L.S.

Milostivě potvrditi. Proče my nyní vyhovujeme v spravedlivé věci našemu milému, věrnému poddanému a obnovujeme i potvrzujeme uvedené obdarování, pokud je bude týž vykonávati i s povinností, potvrzenou od slavné císařské komise pro úpravu roboty, kterou si sám zvolil: Každoročně na sv. Jiří a Michala platiti správně a hotově 2 zl. 32 kr., dohromady pět zlatých rýnských čtyři krejcarů daně do našeho důchodu a dále na robotě voziti:

- 1/ slad ke každé várce z polenského pivovaru a dále
- 2/ vinopálníkovi šrot dko mlýna a zpět
- 3/ obilí k setí všeho druhu při dvoře polenském i konzbulovském jak na jaře tak na podzim podle nařízení vrchnostenského úřadu a jak potřeba bude vyžadovati, ze sýpky na pole
- 4/ potřebné kuchyňské nářadí na tři poutě do Sopot a Ranska tam i zpět a konečně
- 5/ nás a naše zmocněnce a representanty za odškodné patnácti krejcarů na denní stravné, pak jedné dolnorakouské čtvrti ovsu na každé krmení čtyř koní mimo obvyklé seno bez dalšího odškodnění na každou výzvu uvnitř i mimo panství.

Ze své milostivé moci a síly nařizujeme přísně našim nynějším i budoucím vrchním i ostatním úředníkům našeho knížecího panství a poroučíme, aby jmenovaného Josefa Vrabce a jeho následovníky v držení statku nejen za každých okolností v tomto našem vrchnostenském

potvrzení chránili a nad ním ochrannou rukou drželi, nýbrž i pod trestem naší nemilosti nedovolili, aby týž v této věci byl někým jiným zkracován a utiskován. K lepšímu potvrzení toho jsme se vlastnoručně podepsali a dali přivěsiti naši větší knížecí pečeť. Stalo se v našem knížecím residenčním zámku Mikulově druhého ledna roku sedmnáctistého osmdesátého druhého.

Karel , kníže z Dietrchsteina

Ad manatum suse Sermae
Celsitudinis proprim
Tr. Ant. šlechtic ze Sonnenfelsu
Cís. Král. Rada a knížecí dvor. Rada

Další následníci tohoto rodu mohou připsat ku svým pamětem slova Sládkova:
Přec starší jsme a budeme
Než rody knížecí!

Č.16 U DOŠKŮ

Došek Jan, jehož nástupci dědičného statku rovněž jsou všichni znamenáni křestním jménem Jan. Nynější hospodář převzal živnost od svých rodičů 1941.

Je to též starý selský rod, dokladů však nemá. Doškové byli vždy dobrými hospodáři, veselé povahy. V době konstituce roku 1848, kdy sedlákům vrácena byla svoboda, oslavovalo několik hrbovským sousedů svobodů honem na zajíce a nepříjemným zakončením, jak o tom svědčí tyto dosud zachovalo veršiky:

Za brabcovejma humnama
Střelil Došek Urbana
Dvě kuličky pět broků
Zajelo mu do boku

Nebylo to však tuze zlé zranění, vyléčilo se to tehdy obvyklým obkladem alkoholu uvnitř i zevně.

Č.17 U MATOUŠKŮ

Laška Jakob, Laška Petr, který jsa bezdětný, velký grunt prodal a zbytek s budovami prodal Laškovi Janu, který dosud byl držitelem č. 18. Jeho syn Vojtěch předal roku 1926 živnost nynějšímu hospodáři Josefu Laškovi.

Bratr Petra Lašky býval řídícím učitelem v Záborné později na německobrodsku, jeho syn byl generálním vyslancem ve Švýcarsku a druhý mladší syn je traťmistrm v Německém Brodu.

Č.18 U JANDŮ

V této chaloupce žila též rodina Lašků, jak bylo uvedeno při čísle 17. Při odstěhování se do sousedního domu koupil č. 18 u Jandů Františka Laška, tesař, narozený v č. 5, který předal domek svojí dceři asi před 25 léty. Přiznal se Rudolf Pytlík z Arnolce, + roku 1941. Nyní hospodáři jeho syn Josef.

Č. 19 U URBANŮ

Urban Jakob, který velkou část pozemků rozprodal a zbývající čtvrtlán nabyt sňatkem s jeho dcerou Folta Tomáš, dále syn Tomáš a nyní Karel Folta. Foltové mají původ ze Záborné, děda nynějšího hospodáře narodil s u Strnadů a jeho otec pocházel ze Záborné z Foltovy rodiny.

Č.20 U VOJTÍŠKŮ

Šimek Matěj, Šimek František předal živnost dceři provdané za Františka Dočekala ze Špinova. Nynější majitel František Dočekal ml. zabývá se též obchodem a zednictvím.

Č.21 U TICHEJCH

Dvořák František, další Dvořák Jan, jehož syn Jan část pozemků odprodal a zbytek s budovami směnil s Filipem Havlíčkem.

Tichýho grunt byl v Hrbově nejlepší co do jakosti pozemků. Dnes je to menší selská živnost a hospodaří zde Josef Havlíček, dosud svobodný.

Č.22 U VOMELŮ

Vomela Jan, Vomela Vincenc, nyní Vomela Ant.. Je to střední selský statek s delším rodokmenem.

Č.23 U REŽNŮ

Novák Jan, Novák Petr, jemuž padl syn Petr ve válce v Itálii roku 1915. Tomuto jedinému synu postavil pomníček za statkem na křižovatce cest.

Živnost ujal se jeho bratranec Ant. Novák z č.8, který si vzal sestru padlého nešťastného mladíka.

V tomto domě č. 23 narodil se výměnkářům Novákovým ještě v posledních létech syn, jehož příchod na svět nebyl příliš vítán.

Z nevyzpytatelné Boží moudrosti, vzdor všem ústrkům a strádáním, hoch přece vyrostl a nastoupil ve 14ti létech u sestry mého děda u Neumanů ve Skryšově jako pasák. Sloužil u Neumanů až do vojenské služby, kterou nastoupil u jízdy a stal se s sluhou majora šlechtice.

Po odchodu do výslužby vzal si major Nováka na své statky na Moravě za šafáře a jsa bezdětný odkázal mu malé dědictví za věrné služby.

Tento Novák během let jako bystrý a opatrný hospodář najmul několik dvorů a jeho velmi četná rodina založila po Čechách a na Moravě mnoho průmyslových podniků a vzorných hospodářství.

Je zajímavé, že vnukové tohoto Nováka přísluší dosud do Hrbova a nežádají právo domovské v místech svého dlouholetého pobytu.

Jedna větev Nováková je spřízněna s rodinou Kutchanovou, známou svojí zámožností v zemědělských kruzích moravských.

Druhá větev Nováková vlastní strojní cihelnu ve Vysokém Mýtě a statek v Uhersku u Pardubic. Gracián Novák z třetí větve má najmutý velkostatek Maleč u Chotěbuře.

Č.24 U KADLICŮ

Bruckner Frant., Bruckner Jan, dále přichází prodejem na Petra Lašku z č. 17, nyní Štefáček Frant. z Českého Šicndorfu.

Bruckner Jan byl tkalcem a jeho manželka byla obdařena moudrostí v pomáhání při neduzích zvířat a též lidí, které léčila nakuřováním.

Smrtelným nepřítelem této moudré ženy byl náš součastník – Martin Fišar, hajný, pytlák, atd., který jednou při stavbě u Vomelů předstíraje těžký úraz nechal si touto ženou napravovati vyraženou ruku a podvedl ji způsobem neuvěřitelným.

Č.25 U ŠMEROUSŮ

Mettal Jan, Zvolánek Jan, kovář, později Šmerous Josef, nyní jeho syn Jan. Tato chaloupka, kdysi výměnkářský domek domu režnova, stále se zvětšovala, nyní je to pěkná a výstavná živnost o 30 měřách.

Bratr nynějšího hospodáře padl též ve válce roku 1916, jmenoval se Ant. Šmirous a byl stár 18 let.

Č.26 U ZEDNÍČKŮ

Klíma Josef, Smejkal Jakub, nyní jeho syn Smejkal Jan. Smejkal Jakub byl rodák ze Záborné a zahynul ve válce, pohřben je ve Velké kaniši, jižní Uhry.

Č.27 U MÍCHALŮ

Krčál Jan, další nástupce Prukna Petr se přiženil do této chaloupky. Jeho syn též Petr sloužil 12 let u vojska a zúčastnil se války roku 1866 u Hradce Králové jako kyrysar. Nástupce jeho syn Jan, který zemřel 1918 následkem válečných útrap. Též jeho syn Josef padl 1916 ve válce. Nynější držitel, Štohanzl Josef, který se přiženil, rodákem je z Horní věžnice.

Č.28 U BERNATŮ

Petřík Jan, Bernard Fr. ze Záborné, Bernard Jan syn předešlého zemřel ženat v Praze roku 1892 po těžké operaci mozku. Vdova provdala se za Jana Foltu z č. 19, který živnost r. 1900 prodal Josefu Fruhbauerovi a odstěhoval se do Příbyslavě.

Nyní hospodaří natěto čtvrti Frant. Šofr ze Špinova, manžel dcery Fruhbauerové. Z této živnosti narodil se Jan Bechyně, velkokupec v Příbyslavě, který byl nevlastním bratrem uvedeného již Jana Bernata, muže, který se proslavil ve válkách proti Košutovi v Uhrách a jehož neuvěřitelná válečná dobrodružství, jak o nich vykládal, byla vhodnou látkou pro žurnalisty. Aspoň jednu jeho pohádku z jeho válečného života, kterým pevně věřil, že jsou pravdivé, zde přece zaznamenávám:

Když v roce 1848 táhl gefreiter Bernat od dělostřelců proti Košutovi, zachránil císaře Františka Josefa od smrti otrávením tím, že mu urazil od úst putnu s otrávenou vodou, která mu byla podána k napití. Vodu z této putny nalil Bernat psu do huby a ten okamžitě zcepeněl. Císař poděkoval Bernatovi slovem - bravo Bernat, až budeš ve Vídni, přijď ke mně do Burgu. Bernat na to zapomněl a když jednou po ukončení rebelie v Uhrách šel okolo Burgu ve Vídni, křičí na něho z okna císař - pojd' dál a Bernat byl jí představen.

Když přišel nahoru, kolébala Alžběta prince Rudolfa a Bernat byl jí představen.

Císař nařídil Alžbětě, aby uvařila kafe a než se tak stalo, kolébal Rudolfa Bernat a vykládal s císařem o té uherské rebelii.

Tento hrbovský hrdina byl též polovičním doktorem, léčil lidi i němé tváře. Také dovedl zacházet s lidmi, postiženými šílenstvím a dovážel je do pražských ústavů.

Č.29 V KLUSÁČKOVÉ CHALUPĚ

Brabec Martin, Havlíček Jan z čísla 43 přiženil se do této živnosti. Neměl synů a tak přešla tato čtvrtka do rukou židovských, později koupěna byla Bohuslavem Běhalem ze Stáje, který po dvouletém manželství zemřel na tuberkulozu plicní. Vdova, rozená Brychtová z Nadějova, provdala se znovu za Jana Peřinu z Janovic, nyní hospodaří jeho syn Josef.

Č.30 U KLUSÁČKŮ

Klusáček Jan, další Klusáček František, nástupce syn František, který předal živnost roku 1941 synu též Františkovi. Je to též starý selský rod, několik století držící grunt v původní velikosti nepřetržitě. Tento rod je spřízněn s celou vesnicí, z tohoto rodu vyšel také ředitel škol ve Žďáře Petr Klusáček.

Č.31 U BOURKŮ

Singer Josef, jehož syn Ant. část polí rozprodal a zbytek koupil Albín Starý, náš starý učitel, pro dobu své pense, kterou mnoho neužil.

Zemřel za 1 rok po svém pensionování v tomto domě roku 1897. Tento dům získala koupí Václav Vomela, kovář, rodák z č. 42, nyní jeho syn Antonín, také kovář.

Č.32 U TESARŮ

Kreisl Tomáš, který provdala na tuto chalupu dceru za Jana Dočekala z Volešné. Nastoupila opět dcera a provdala se za Jana Svobodu z Matějova, který dosud hospodaří. Z této chaloupky vyrůstali zbožní lidé, vůdcové procesí a zpěváci při pohřbech. Posledním byl Jan Dočekal + 1940, jako výměnkář.

Č.33 U KOPEČKŮ

Pařík Frant., Brabec Tomáš z č.14, další majitel syn Tomáš, kovář, nyní Bohumil Brabec, také kovář.

Č.34 U PEJCHALŮ

Honza Tomáš, nástupkyně dcera provdaná za Josefa Košťála z Březí u Nového Veselí. Košťál zemřel, zanechav 2 dcery. Vdova se provdala za Frant.Němce z Olešné, nyní hospodaří syn Josef Němec.

Č.35 U DVOŘÁKŮ

Dvořák Václav roku 1380 a další jeho dědicové až do dnešního dne, většina s křestním jménem František. Uchovány jsou staré darovací listiny, podobné Brabcovým, o něco však starší, jenom s tím rozdílem, že u Brabců je jmenován původně Šimon z Hrbova, u Dvořáků Václav Dvořák z Hrbova.

Pozdější klausule německy psané jsou u obou rodů přibližně stejné. Také darovací listiny jsou si podobné. Na štítě v průčelí tohoto domu je rukou neumělou zhotoven plastický obraz sv. Heleny s křížem na rameně. Tím snad je znázorněno, že každý z nás má nésti trpělivě svůj kříž, který mu Bůh určil.

Č.36 U TADOUŠŮ

Dvořák Tadeáš, Dvořák Jan, Dvořák Josef, nyní Dvořák Antonín, jeho manželka roz. Bečková ze Záborné. Tadoušově bývali starší písmáci, děda nynějšího hospodáře pamatoval přesně počasí všech let od svého mládí a historii domácích rodů i z obcí sousedních přednášel bezvadně. Škoda, že své paměti nenapsal. Zabýval se mimo hospodářství výrobou úlů klátu, vydlabaných v tlustých kládách a též výrobou neciček pro hospodyně k zadělávání těsta. Původní Tadeáš byl rodák z č. 35, dobří hospodáři přikupováním pozemků mají dnes pšknou živnost.

Č.37 U PAŘÍKŮ

Pařík Šimon postavil domek na mokřém místě před statkem jakšovým, odkud byl jeho druhorozený syn podělen polnostmi a zařídil hospodářství v novém domku, kterému dosud se říká na louži. Nástupce Pařík Jan také z č. 39, dnes hospodaří jeho dcera, ovdovělá Klementová. Zemřelý František Klement byl rodák z Brzkova.

Č.38 U POLNICKÝCH

Urban Martin, Holcman František z Polničky, dcera jeho provdala se za Matěje Coufala ze Záborné. Coufal Matěj tragicky zahynul roku 1904 v obecním lomu, vdova prodala chaloupku Em.Turkovi z Vatína, nehodnému to člověku, který za krátký pobyt v obci napáchal mnoho mrzutostí. Od Turka koupil dále Ant. Kohout z č. 4, který po vyhoření opustil toto nevhodné místo a postavil nový domek uprostřed obce u silnice proti statku brabcova. Nyní na tomto novém čísle 38 hospodaří vdova po Ant.Kohoutovi.

Č.39 U JAKŠŮ

Pařík František, rychtář, jezdec na koni, často se vynášel jezdeckým uměním. Jednou přijel na koni do Polné, zajel v hotinci u Kuchyňských (Černého orla) až do šenkovny na koni, napil se a při zpátečním cestě z hospody srazil si vaz o nízké dveře.

Další nástupníci též Františkové. Poslední z nich zemřel po válečných útrapách roku 1917. Strýc tohoto posledního Frant. Pařika. Josef Pařík, rodák z tohoto domu, je velkokupcem a vináříkem v Nēm. Brodě. Vdova po Frant. Pařikovi, rozená Augustinová z Nových Dvorů, provdala se roku 1919 za Josefa Klusáčka z č. 30. Na štítě tohoto domu je zhotoven rukou nemistrovnou plastický obraz sv. Floriána s konví v ruce.

Č.40 U BASAŘŮ

Urban František, dále jeho syn Jan Urban, ponocný. Byl to náramně vysoký člověk, všeobecně zvaný „dlouhý Honza“ byl dobrým ponocným, noční hodiny vytruboval také na velmi dlouhém volském rohu. Zemřel bezdětný, chaloupku po něm koupil Josef Urban.

Č.41 U STRNADŮ

Folta Tomáš ze Záborné , který si rád poseděl v hospodě (tenkrát byla v č. 23 u Režnů). Když jednou v zimě vypukl v Hrbově požár, běžel z hospody k požáru, nevysvětlitelným způsobem však spadl do hlubokého úvozu za statkem Němcovým a smrtelně se zranil. Následoval Jan Folta, dále Josef Folta , který také podlehl válečným útrapám a zemřel po válce. Nyní hospodaří jeho syn Jan Folta.

Č.42 U CHALUPŮ

Chalupa Tomáš, syn jeho Tomáš, který zemřel v mladém věku svobodný. Grunt byl příbuznými z části rozprodán, zbytek koupil Vomela Josef z č. 14, nyní jeho syn Josef Vomela.

Č.43 U HAVLÍČKŮ

Havlíček Filip, bývalý učitel, následuje syn Filip, který směnil toto hospodářství s Janem Dvořákem z č.21. Nyní syn jeho Josef dosud svobodný. Druhý syn Karel Havlíček je u četnictva.

Č.44 U ČINČERŮ

Šmieraus Jakob, jehož syn koupil č. 25 a chaloupku č. 44 koupil krejčí Činčera Václav z Polné. Dcera jeho provdala se na tuto chaloupku za Jana Zavadila z Dobroutova. Nyní je majetkem Frant. Chytala, dělníka, od doby, kdy se Zavadil přestěhoval do č. 12.

Č.45 OBECNÍ DOMEK, PASTOUŠKA

Od roku 1940 neobydlen, poslední zemřelá Ant. Singrová a její bratr Polívka Josef také zemřel r. 1940. Bydlí tam přechodně hlídač lomu.

Č.46 U ŠTĚPÁNŮ

Brabec Frant., syn téhož František o živnost se připravil špatným hospodařením. Přišla do prodeje před 40 léty a byla koupena Josefem Urbanem z č. 40 .

Č.47 U BÁRTŮ

Chalupa Ondřej – Vavroušek Frant. – Novák Jan – Novák Petr, nynější vlastník, který je obecním strážníkem.

Č.48 U CHALOUPECKÝCH

Brabec Matěj, byl to dle všeho rodák z Gruntu Brabcova, jemuž byla postavena chalup, proto přídomek u Chaloupeckých, další jeho syn Martin Brabec – Jan Brabec zemřel ve válce 1916. Nyní jeho syn Jan.

Č.49 U KANTŮRKŮ

Fruhbauer Josef, jehož předchůdce byl pravděpodobně též kantorem. Když se Fruhbauer přestěhoval do č. 28, kde je dnes jeho dcera, provdaná Šorfová, koupil č. 49 Martin Fišar, rodák z Horní Věžnice. Byl to člověk veselého srdce, povahy však lehkomyšlné a lehko žijící od pytláctví apod. syn jeho Rudolf padl v Rusku 1914. Mladší syn Josef prodal domek 1926 a odstěhoval se do Lipiny. Nynější majitel Jan Chalupa, obuvník.

Č.50 U VOJÁKŮ

Toto číslo bývalo obecním domkem, bydlel tam obecní slouha, který měl za povinnost pásti obecní slouha, který měl za povinnost pásti obecní stádo a dávat rekruta ze svých synů střídavě s obcí Dobroutovem.

Když pasení dobytka obecním slouhou zaniklo a nastala všeobecná branná povinnost, vyučil se jedn potomek obuvníkem a při tom dědictvím přecházel původní deputátní příděl obecních polí na nájem, až do dnešního dne tato zvyklost trvá a nynější majitel domku Josef Smutný nemá ani míru vlastního pozemku. Je též ponocným. Poslední slouha jmenoval se Šimek František.

Č.51 U KREJČŮ

Klusáček Petr, klusáček František, Klusáček Jaroslav. V tomto domě je nyní hospoda, býval to rod muzikantů, který se též zabýval řemeslem krejčovským. Otec nynějšího hostinského

majetku, rozšířil svoje polní hospodářství, které je nyní hlavním povoláním dnešního majitele. Hrbovská hospoda však již nemá toho jména jako kdysi, je to také tím, že vymizel alkoholový mor, který před lety přinášel hospodám zlato. Dnešní mládež i v Hrbově hledí si jiných zábav, jako jsou divadla, biografy a různé sporty a hospod nevyhledává.

Č.52 U MARTÍNKŮ

Chalupa, Martin, po něm následuje Matěj Horáček, také slavný muzikant na fliglhornu. Tento chlapík měl svůj nástroj tak oblíben, že když právě nebyla veřejná produkce jeho kapely, vyhrával celé letní nedělní odpoledne sám sobě na zahrádce před okny, kde jediným posluchačem byla jeho hudebně nadaná manželka, plna zvědavých otázek k přednášeným fliglhornou skladbám se všetečnými otázkami:

Mates, to je kalup?

Mates, to je T...?

Inu – byla to holt ženská!

Po Horáčkovi koupil domek Pařík František, býval též hajným a zemřel v mladém věku, vdova provdala se za Jana Lašku, s kterým žije na výměnku u syna z prvního manželství Františka Paříka, nynějšího starosty obce.

Č.53 U PODRÁSKŮ

Bernard Vavřinec, Laška Jan, dcera tohoto Lašky provdala se za nynějšího držitele Frant. Holzmana ze Sirákova. Tento domek je pod hrází rybníků, proto tento starý přídomek se uchovává.

Č.54 STARÁ ŠKOLA

Tato škola byla přestavena kolem let osmdesátých minulého století, za panování na této škole našeho učitele Albína Starého.

Při tehdejší učitelské bídě musela se kantořina řídit jenom jednou rukou, musel proto každý člen tohoto stavu přivyděláním něčeho mimo školu, zařídil si proto při hrbovské škole starý učitel v první řadě dostatečné chlévy a stodolu. Vlastní učebna se však postavila na mokru a nevyhovovala v pozdějších letech. Ku stavbě nové školy bylo přikročeno r. 1914 a dokončena po válce r. 1919 nákladem k 120 000,-. Z veřejných prostředků dostala obec jenom k 5 000,-. Vracím se k našemu učiteli albínu starému s milou vzpomínkou, byl to na své skrovné vzdělání dobrý učitel, přísný na své žáky a sám pamatuji na hezkých pár pohlavků, utržených za sáňkování a klouzání na ledě.

Kdyby tak dnes vstal tento dobrý kantor a viděl obracet se mládež obého pohlaví kozla v trenýrkách, vlasy by mu na lavě vstávaly, ač jich neměl mnoho.

Byl to člověk velmi zbožný a někdy také přestřeloval v pobožnosti, když se v neděli odpoledne vracel od Culků hluboce se skláněl ku kostelu před okny děkanství, aby byl pozván, což ještě dnes pamatuje náš Magre, který tenkrát v Polné byl kaplanem. Ty křivdy na mně spáchané jsem mu dávno odpustil a dnes říkám škoda každé rány, která chyběla.

Po Albínu starém nastoupil řídící ant. Beneš, poněm Rudolf Kadeřábek, dále učitel Balcar Slepíčka, Josef Jahoda a nyní Jan Školník. Řídící Balcar učil poslední na staré škole.

Č.55 KLUSÁČKOVA CHALUPA

Tato chaloupka byla postavena Klusáčkem z č. 30 pro dceru, provdanou za Jana Chalupu, syn Jan prodal tuto menší usedlost Janu Novotnému z České Jablonné. Po jeho předčasné smrti provdala se manželka za Jana Klímu z č. 3, nyní hospodaří syn z prvního manželství Jan Novotný, tesař.

Č.56 NA PILE

Bylo již psáno, že tuto vodní pilu postavil Tomáš Kiesl, mistr tesařský, nynější majitel jeho syn Jan zabývá se pilařstvím a menším hospodářstvím.

Č.57

Nová škola s parkem, zahradou s velkým cvičišťem byla postana jak bylo podoknuto – v létech poválečných. V této škole je umístěna též obecní kancelář a spořitelní a záložní spolek.

Č.58

Deputátní domek Jana Foly č.41.

Č.59.

Stará cihelna Klusáčkova z č. 30.

Č.60

Nový domek Jana Pospíchala, postavený r. 1940.

Č.61

Deputátní domek Karla Dvořáka z č. 35 z r. 1935.

Č.62

Deputátní domek Frant. Klusáčka z č.30 z r. 1941.

Tím uzavíráním popis mé rodné vesničky.

V Hrbově, v březnu 1942.